

Everzwijnjagers ?

Klaas Post

Samenvatting

Dit artikel meldt een datering van een bewerkte humerus van een everzwijn. Vermoedelijk heeft de Mesolitische mens van de Noordzeebodem niet allen op oeros, eland, paard en edelhert, maar ook op het wild zwijn gejaagd.

Summary

Worked humeri of wild boar of the North Seabottom are reported. One bone is radiocarbon dated and confirms that Mesolithic hunter-gatherers from the North Sea bottom were not only hunting aurochs, elk, horse and red deer but wild boar too.

Inleiding

Dat werktuigen en bewerkte beenderen van de Noordzee opgevist werden en worden is bekend. Louwe Kooijmans (1971) maakte duidelijk dat het grootste deel van deze stukken een Mesolithische achtergrond hebben. Ook Bosscha Erdbrink (1991) beschreef een aantal artefacten. Mensen uit het Laat Preborea tot Vroeg Borea (plm. 9500-8500 BP) moeten deze werktuigen gemaakt en gebruikt hebben. Sindsdien zijn veel meer werktuigen, bewerkte beenderen en skeletdelen van deze cultuur op de Noordzeebodem gevonden.

* Voorhoofd (Collectie Mol) 14C UtC no ?, 8.340 jaar BP $\pm$ 130

De Vroeg Mesolitische mens van deze streken is vooral bekend geworden door de beschrijvingen van de zgn. Maglemose cultuur uit Scandinavië. De Maglemose nomaden moeten jagers en verzamelaars geweest zijn. Kleine groepjes of families zouden van Denemarken tot Engeland langs de kusten van de oprukkende Noordzee en langs de oevers van de grote rivieren rondgezworven hebben. Toch gaf Louwe Kooijmans (1971) al aan dat de menselijke bevolking van de Noordzeebodem waarschijnlijk niet als een zuidwaartse uitbreiding van de Noordelijke "Maglemose" volken gezien moet worden maar als een vroeg Mesolitische bestaande cultuur.

Fig. 1 Bewerkte opperarmbeen fossielen van wild zwijn

Fossil worked humeri of wild boar

Tot op heden zijn drie fraaie menselijke schedelfossielen 14C gedateerd. Deze dateringen bevestigen dat deze menselijke fossielen afkomstig moeten zijn van de makers van werktuigen en de bewerkte beenderen.

* Schedeldak (Collectie Post NO. 1063) 14 C UtC no 3750, 9.640 jaar BP $\pm$ 400

* Onderkaak (Collectie Mol) 14 C GrA no 11642, 8.370 jaar BP $\pm$ 50

Fossielen van het wilde zwijn (*Sus scrofa*)

Fossiele overblijfselen van het wilde zwijn van de Noordzeebodem moeten als zeer zeldzaam beschouwd worden. Slechts een enkel fossiel werd beschreven (Bosscha Erdbrink, 1983, 1991). De fossielen worden verondersteld uit het Eemien of uit het Vroeg Holocene tijdperk te stammen (Kortenbout van der Sluis, 1971; Van Kolfschoten & Laban, 1994). Hoewel nog steeds zeer grote aantallen fossiele botten opgevist worden, blijft de vondst van bv. een humerus, ulna of canine van het wilde zwijn een uitzonderlijk gebeuren. Het mag dan ook verwonderlijk genoemd worden dat in relatief korte tijd (vijf jaar) door slechts enkele schepen in de zuidelijke Noordzee naast enkele complete botten meer dan achtentwintig fragmenten van humeri van *Sus scrofa* opgevist zijn (zie fig. 1). Deze vondsten vallen nog meer op als we moeten concluderen dat alle achten- twintig fossielen distale fragmenten van grote humeri zijn die door menselijke invloed gebroken moeten zijn. Bijna alle humeri zijn op identieke plaats en wijze afgekapt (zie fig. 2).

Datering

Een humerus (NO 2684; collectie Post, Urk) is onlangs ¹⁴C gedateerd (UtC nr. 7886). De ouderdom bleek zeer vroeg Holoceen (9450 ± 70 jaar BP) te zijn. Dus kan verondersteld worden dat dit wilde zwijn geleefd en gestorven moet zijn op de Noordzeebodem vlak na de laatste ijstijd. Ook lijkt het logisch te constateren dat dit wilde zwijn geslacht moet zijn door een van de Mesolitische jagers die in kleine groepjes op de Noordzeebodem rondzworven en dat de restanten van deze jacht later door de snel oprukkende Noordzee bedekt en gefossiliseerd werden.

Discussie

De begrippen "Maglemose jagers" en "rendier jagers" worden in populaire artikelen vaak en foutief in één adem genoemd. Ook op de Noordzeebodem blijkt de Vroeg Holoceen mens nooit op rendieren gejaagd te hebben. Het moge duidelijk zijn dat het rendier zich al van de Noordzeebodem had teruggetrokken toen de Mesolitische mens in het Noordzeebekken verscheen. Verreweg de meeste bewerkte beenderen blijken van de oeros afkomstig te zijn. Verder worden in mindere mate beenderen van paard, eland en edelhert aange-

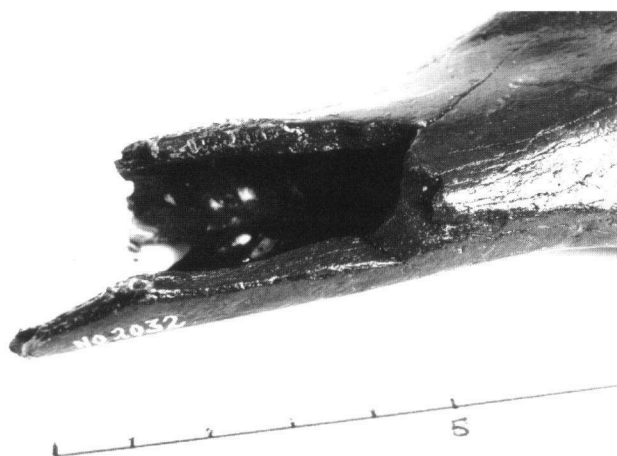

Fig. 2 Detail van een bewerkt opperarmbeen

Detail of a worked humerus

troffen. We moeten nu dus concluderen dat ook wilde zwijnen door deze jagers gejaagd werden. Waarom we echter alleen maar distale fragmenten van humeri vinden en waarom deze allemaal op eenzelfde wijze afgehakt zijn is onbekend. Bij de andere al genoemde dieren treffen we bewerkingen aan op alle grote pijpbeenderen. Misschien werd de humerus alleen voor het merg doorgenhakt; echter dan zou het logisch zijn dat we net als vooral bij paard en oeros ook in de lengte gespleten pijpbeenderen vinden. Maar misschien verbergt de gebrekkige manier van het verzamelen van deze fossielen - immers de verzamelaar van fossiele Noordzeebeenderen is een van de laatste echte "hunter-gatherers"! - de meest voor de hand liggende en logische oplossing.

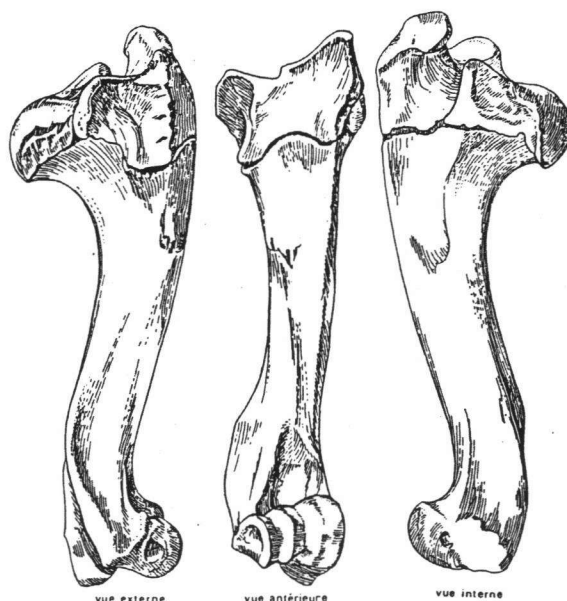

Fig. 3 Humerus van een wild zwijn. Humerus of a wild boar

Literatuur

Bosscha Erdbrink D.P., 1983. Sundry fossil bones of terrestrial mammals from the bottom of the North Sea. Proc. Kon. Akad. v. Wetensch. B 86(4), 427-448.

Bosscha Erdbrink D.P., 1991. A selection of osteokeratic artefacts. Proc. Kon. Ned. Akad. v. Wetensch. 94(4), 421-443.

Kolfschoten Th. van & C. Laban, 1994. Pleistocene terrestrial mammal faunas from the North Sea. Meded. Rijks Geol. Dienst, 52, 135-151.

Kortenbout van der Sluis G., 1971. Bones of mammals from the Brown Bank area (Northsea). Berichten van de rijksdienst voor oudheidkundig bodemonderzoek 20-21, 69/70.

Louwe Kooijmans L.P., 1971. Mesolithic Bone and Antler Implements from the North Sea and from the Netherlands. Berichten van de rijksdienst voor oudheidkundig bodemonderzoek 20-21, 27-73.

Adres van de auteur

Klaas Post
Klifweg 6
8321 EJ Urk